

دبیر خانه شورای عالی حوزه علمیه خراسان

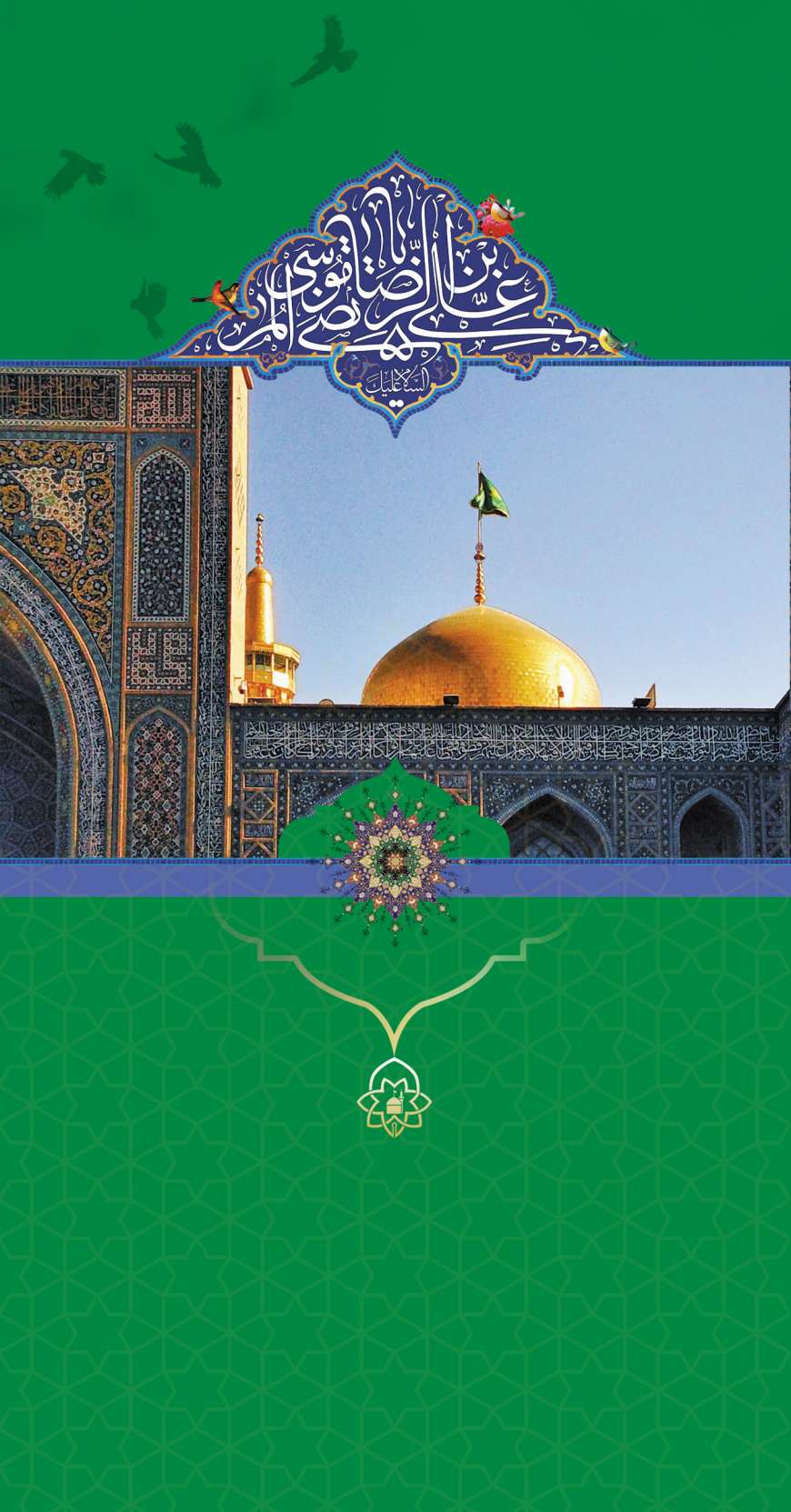
نظام جامع پژوهش

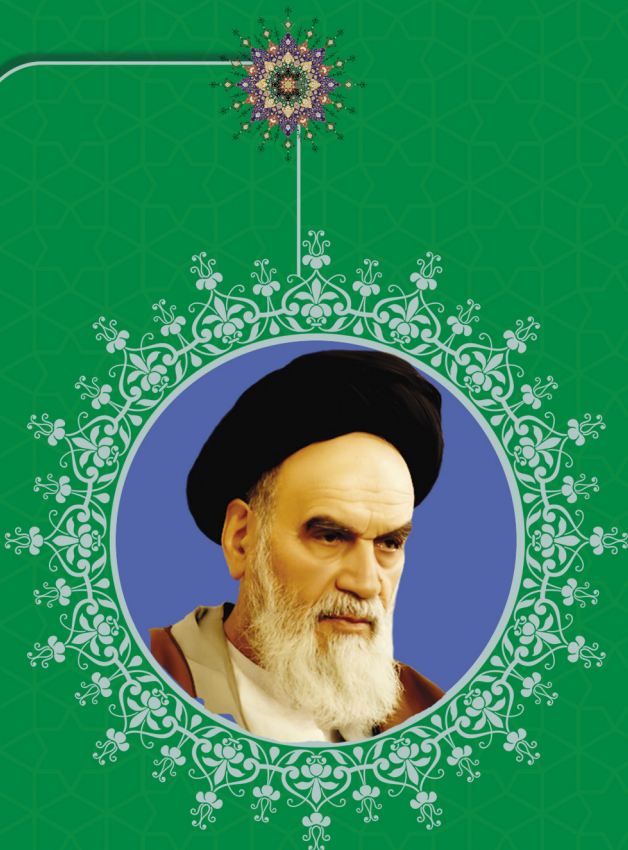
حوزه علمیه خراسان

کمیسیون تخصصی پژوهش شورای عالی حوزه علمیه خراسان

امام خمینی رحمت الله علیه:

علما و مدرسین محترم کوشش نمایند که هر روز
بر دقت‌ها و بحث‌ونظرها و تحقیق‌ها افزوده شود.

صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۴۲۵

مقام معظم رهبری مدظله العالی:

پژوهش و تحقیق در نظام‌های آموزشی دنیا رکن اساسی و مایه بقای آن است و شاخص رشد و یا عقب‌ماندگی هر مجموعه آموزشی و تحقیقی، به چگونگی و جایگاه پژوهش آن برمی‌گردد، از این‌رو برای تحول و پیشرفت در حوزه، باید به نظام پژوهشی آن عنایت ویژه بشود.

مشخصات سند	تنظیم و ویرایش	دریافت کنندگان سند
۱. تاریخ تنظیم و ویرایش: ۱۳۹۶ ۲. تاریخ تصویب: ۱۳۹۶/۰۵/۲۵ ۳. تاریخ ابلاغ: ۱۳۹۶/۰۶/۰۶ ۴. شماره مصوبه و سند: ۱۳۱/۵۶۷۱۷۴	۱. تنظیم: کمیسیون تخصصی پژوهش شورای عالی حوزه علمیه خراسان؛ ۲. ویرایش: کمیسیون تخصصی پژوهش شورای عالی حوزه علمیه خراسان.	۱. مدیر حوزه علمیه خراسان؛ ۲. معاونت پژوهش حوزه علمیه خراسان؛ ۳. سایر معاونت‌ها و دفاتر حوزه علمیه خراسان؛ ۴. مدیران استانی خراسان شمالی و جنوبی؛ ۵. مدیران مدارس حوزه علمیه خراسان؛ ۶. مراکز و مؤسسات پژوهشی حوزه علمیه خراسان؛ ۷. دبیرخانه شورای عالی حوزه‌های علمیه (قم)

تأییدکنندگان سند

این سند در جلسه چهل و پنجم شورای عالی حوزه علمیه خراسان در تاریخ ۱۳۹۶/۰۵/۲۵ به تصویب رسید.

محمدباقر فرزانه

دبیر شورای عالی حوزه علمیه خراسان

امضاء و تاریخ

فهرست

- پیشگفتار ۸
- مقدمه ۱۰
- فصل اول: کلیات ۱۳
- فصل دوم: مبانی تدوین نظام جامع پژوهش ۱۶
- فصل سوم: مأموریت، راهبردها و برنامه‌های کلان پژوهش ۱۹

پیشگفتار

از بهترین تکنیک‌های مؤثر و کاربردی در مدیریت سازمان‌ها تدوین اسناد کلانی است که اهداف، چشم‌انداز، مأموریت و راهبردهای کلان سازمان را معین می‌کند. تدوین این‌گونه اسناد از یک‌سو باعث انسجام و تعهد مدیران و کارکنان می‌شود و از دیگر سو، مرز و سطح توقعات و مطالبات مخاطبان را از سازمان روشن‌تر می‌سازد.

چنین اسنادی اگر با دقت و جامعیت تدوین شود به دلیل الزامی که برای همه بخش‌های سازمان ایجاد می‌کند، از یک‌طرف نوعی وحدت‌رویه و هم‌افزایی مطلوب را بر همه برنامه‌ها و فعالیت‌های سازمان حاکم می‌کند و از طرف دیگر، با ایجاد ثبات نسبی در هدف‌گذاری و تعیین مأموریت‌های مشخص، مانع تغییرات سیاستی و برنامه‌ای مضر و مخرب در جابه‌جایی مدیران و مسئولان سازمان می‌شود.

تدوین چنین اسنادی فرصت برنامه‌ریزی دقیق و متمرکز را برای مدیران فراهم می‌کند؛ کیفیت نظارت و ارزیابی عملکرد سازمان و مدیران را افزایش داده و درنهایت، اثربخشی و کارایی مجموعه را در تحقق اهداف تضمین می‌کند. در چنین فضایی ضعف‌ها، قوت‌ها و شایستگی‌های افراد سازمان به‌دور از دلبستگی‌های گروهی و حزبی داوری می‌شود و انگیزه برای کار و رقابت سالم برای همه بیشتر می‌شود.

ارتقای فرهنگ سازمانی و التزام و تعهد به اسناد کلان، مهم‌ترین الزامات کاربردی‌شدن چنین اسنادی در سازمان‌ها است که با آموزش‌ها و مشوق‌های مفید، مؤثر و هوشمندانه محقق خواهد شد.

شورای عالی، به‌عنوان بالاترین نهاد تصمیم‌گیری، مسئول تعیین اصول، سیاست‌ها و تدوین اسناد راهبردی در حوزه علمیه خراسان است.

سند پیش‌رو با عنوان «نظام جامع پژوهش حوزه علمیه خراسان» یکی از آن اسناد می‌باشد که پس از طی فرایند بررسی کارشناسی در کارگروه‌ها و کمیسیون تخصصی پژوهش به تصویب نهایی در شورای عالی حوزه علمیه خراسان رسیده است.

مقدمه

بسم الله الرحمن الرحيم

وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ. (توبه/۱۲۲)

هزار و اندی سال است که حوزه‌های علمیه شیعه در پاسخ به نیازهای دینی و انسانی همت گمارده‌اند و در مناطقی همچون: نجف، کربلا، جبل عامل، سامرا، قم، مشهد، اصفهان و ... به تربیت عالمان دینی از میان استعدادهای مشتاق پرداخته‌اند. کارنامه مجاهدت حوزه‌های علمیه، الگوهای موفقی از دانش پژوهی و علم‌آموزی، رشد معرفت و معنویت و عرضه آثار علمی و پژوهشی سترگی است که سیراب‌کننده خردهای استوار و هدایت‌گر جوامع بشری است.

انقلاب اسلامی ایران که خود از ثمرات ارزشمند حوزه و روحانیت است، رسالتی بزرگ و نوین را در نظریه‌پردازی، ساماندهی مناسبات اجتماعی و تمدن‌سازی مبتنی بر آموزه‌های اسلامی و سنت و سیره ائمه اطهار علیهم‌السلام بر عهده حوزه‌های علمیه و عالمان دین می‌نهد. تحقیق و پژوهش هدفمند، از مهم‌ترین ارکان دستیابی به این رسالت بزرگ است.

مقام معظم رهبری مدظله‌العالی در این باره می‌فرمایند: «عنصر تحقیق و پژوهش در همه جا به صورت یک اصل در مجموعه کارها و فعالیت‌های حوزه باید مورد توجه قرار گیرد. و از ضروریات پیشرفت علمی تقویت روحیه پژوهشی است».^۱

کمیسیون تخصصی پژوهش شورای عالی حوزه علمیه خراسان، بر اساس رسالت‌ها، مأموریت‌ها و به‌منظور تولید و گسترش علوم اسلامی و پاسداری از سنت‌های اصیل و ارزشمند حوزه‌های علمیه و در استمرار گام‌های مؤثر پژوهشی گذشته، نظام جامع پژوهش حوزه علمیه خراسان را مبتنی بر منابع و اسناد ذیل در سه فصل تدوین نموده است:

✓ حکم ابلاغی مقام معظم رهبری مدظله‌العالی به شورای

عالی حوزه علمیه خراسان؛

✓ بیانات و دیدگاه‌های امام خمینی رحمت‌الله‌علیه و مقام

معظم رهبری مدظله‌العالی؛

۱. بیان معظم‌له در بازدید از نمایشگاه دستاوردهای پژوهشی حوزه، سال ۱۳۸۷.

- ✓ اساسنامه شورای عالی حوزه علمیه خراسان؛
- ✓ سند چشم‌انداز حوزه علمیه خراسان؛
- ✓ مصوبات شورای برنامه‌ریزی مدیریت حوزه علمیه خراسان؛
- ✓ نظام جامع پژوهش حوزه علمیه قم؛
- ✓ نقشه جامع علمی کشور.

فصل اول کلیات

این فصل شامل سه بخش است که عبارت‌اند از:

۱. چشم‌انداز حوزه علمیه خراسان در افاق ۱۴۱۷ (هـ.ش)

دومین حوزه علمیه شیعی در عرصه تفقه، تولید علم و زمینه‌ساز نظام‌های دینی و تمدن نوین اسلامی در جهان، مرجع اصلی فرهنگ و معارف اسلامی در منطقه، الهام بخش در تربیت عالمان متقی، متعهد و کارآمد و برخوردار از سازمان‌های بالنده و هم‌افزا خواهد بود.

۲. رسالت و مأموریت حوزه علمیه و روحانیت شیعه

رسالت و مأموریت حوزه علمیه و روحانیت شیعه را می‌توان در ذیل سه عنوان اساسی بیان کرد:

۲-۱. تفقه در دین

فهم دقیق، منسجم و کامل از دین اسلام بر پایه وحی،

عقل، سخن و سیره پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و امامان معصوم علیهم السلام

به‌عنوانِ کامل‌ترین برنامهٔ رشد و تعالی انسانی، با حفظ میراث علمی گذشتگان، مطالعات راهبردی و تحقیقات بنیادین در علوم و معارف اسلامی و به‌دست آوردن حکم موضوعات و مسائل نوظهور با توجه به مقتضیات زمان.

۲-۲. ابلاغ دین

تعلیم، تبیین و ترویج علوم و معارف اسلام ناب محمدی و پاسداشت آن در برابر برداشتهای نادرست و تبیین‌های ناصواب، از طریق جذب و تربیت نیروهای مهذب، متخصص، آگاه و کارآمد در سطح ملی و بین‌المللی.

۲-۳. اقامهٔ دین

تحقق عینی اسلام در ابعاد مختلف فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی در جوامع بشری، بر پایهٔ قسط و عدل و نفی طاغوت، با حفظ و تقویت نظام اسلامی مبتنی بر ولایت مطلقهٔ فقیه و تلاش در جهت ایجاد تمدن نوین اسلامی و زمینه‌سازی برای حکومت جهانی حضرت ولی‌عصر
عجل الله تعالی فرجه

۳. چشم انداز «تحقیق و پژوهش» در حوزه علمیه خراسان در افق ۱۴۱۷ (ه.ش)

حوزه علمیه خراسان در عرصه تحقیق و پژوهش در سال ۱۴۱۷ (ه.ش)، حوزه‌ای پژوهش‌محور است که براساس نقشه علمی، دارای محصولات علمی با کیفیت‌افزایی مستمر و تبادلی می‌باشد و در جهت تعمیق فهم دین، تبیین دین، دفاع از دین و زمینه‌سازی برای تحقق دین با کارآمدسازی علوم حوزوی به‌منظور پاسخگویی به نیازهای نظام اسلامی در راستای افزایش کیفیت معنوی و مادی زندگی و تمدن‌سازی براساس قرآن و سنت حرکت می‌کند.

فصل دوم

مبانی تدوین

نظام جامع پژوهش

مبانی تدوین نظام جامع پژوهش حوزه علمیه خراسان
عبارتند از:

۱. مأموریت‌های ابلاغی مقام معظم رهبری^{مدظله العالی}

مأموریت‌های ابلاغی مقام معظم رهبری^{مدظله العالی} در حکم انتصاب
اعضای شورای عالی حوزه علمیه خراسان، مشتمل بر:

۱-۱. شکوفاسازی ظرفیت شایان حوزه علمیه خراسان برای
پرورش علما و محققان اسلامی در پرتو مدیریت جامع، پویا
و برنامه زمان‌دار؛

۲-۱. بالندگی و ظهور ده‌ها نظریه‌پرداز در عرصه‌های موردنیاز
جامعه اسلامی با تأکید بر فقه، کلام، تفسیر و حدیث؛

۳-۱. تربیت صدها متصدی برای شئون علمی و اجتماعی
اسلامی، به‌ویژه پژوهشگر، نویسنده، سخنران و قاضی.

۲. اساسنامه شورای عالی حوزه علمیه خراسان

اساسنامه شورای عالی حوزه علمیه خراسان، وظایف این شورا را نسبت به سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در زمینه پژوهش به شرح ذیل اعلام می‌دارد:

- ۱-۲. تهیه و تدوین سند راهبردی حوزه علمیه خراسان؛
- ۲-۲. سیاست‌گذاری و تصویب برنامه‌های کلان و راهبردی؛
- ۳-۲. سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی مناسب جهت ارتقای سطح پژوهش و گسترش آن در حوزه و حمایت از آثار پژوهشی؛
- ۴-۲. سیاست‌گذاری در جهت تأسیس، بازسازی، نوسازی و گسترش اماکن حوزوی با کاربری‌های مختلف موردنیاز آموزشی، پژوهشی، فرهنگی، تربیتی، مسکونی، اداری و...؛
- ۵-۲. تهیه و تصویب برنامه‌های مناسب و راهکارهای اجرایی آن در راستای تحقق اهداف؛
- ۶-۲. تصویب اساسنامه مراکز آموزشی، پژوهشی، تبلیغی، پرورشی، خدماتی و دیگر مؤسسات وابسته به حوزه.

۳. ویژگی‌های سند چشم‌انداز در عرصه پژوهش

الزامات سند چشم‌انداز حوزه علمیه خراسان در عرصه تحقیق و پژوهش عبارتند از:

- ۱-۳. پیشتاز در کارآمد ساختن علوم حوزوی، دارای نظام تحقیقات محصول محور و برخوردار از برنامه‌های مدون و جامع تربیت محقق در سطوح و عرصه‌های مختلف پژوهشی؛

- ۲-۳. برخوردار از نظام جامع پژوهش و سامانه منسجم و هماهنگ توزیع تولیدات علمی علوم اسلامی با تعامل و حمایت سایر مراکز حوزوی و غیرحوزوی؛
- ۳-۳. ناشر برتر پژوهشی در سطح جهان اسلام و قطب علمی-پژوهشی تفسیر، قرآن، حدیث، کلام، فقه و ادبیات عربی در سطح منطقه؛
- ۴-۳. انتخاب اول پژوهشگران نخبه جهان اسلام برای گذراندن فرصت‌های مطالعاتی و تعاملات و همکاری‌های پژوهشی؛
- ۵-۳. دارای مجهزترین کتابخانه دیجیتال علوم و معارف اسلامی در منطقه؛
- ۶-۳. برخوردار از مراکز پژوهشی و پژوهشگاه‌های پیشگام در تفقه و تولید دانش تمدن‌ساز.

فصل سوم

مأموریت، راهبردها و برنامه‌های کلان پژوهش

این فصل شامل مأموریت، راهبردها و برنامه‌های کلان پژوهش است که به شرح ذیل می‌باشد:

۱. مأموریت

ارتقاء کیفی و کمی پژوهش‌های دینی در حوزه علمیه خراسان به‌منظور پاسخ‌گویی به نیازهای جامعه، انقلاب و نظام اسلامی.

۲. راهبردها

۱-۲. استقرار نظام جامع تأمین، تربیت، ارتقاء و حمایت منابع انسانی پژوهشی حوزه علمیه؛

۲-۲. فعال‌سازی نظام آموزش پژوهش‌محور به‌منظور تربیت پژوهشگران توانمند انقلابی در عرصه‌های مختلف علوم اسلامی؛

۲-۳. نقش آفرینی فعال، کارآمد و هم‌افزا در عرصه پژوهش در تعامل با نهادهای علمی، فرهنگی و اجرایی به‌منظور نهادینه‌سازی و ارتقاء جایگاه مرجعیت علمی حوزه علمیه.

۳. برنامه‌های کلان پژوهش

برنامه‌های کلان پژوهش در چهار محور به شرح ذیل می‌باشند:

الف: زیرساخت‌های پژوهشی

۱. ایجاد بانک اطلاعات پژوهشی جامع حوزه علمیه خراسان (شامل: مؤسسات پژوهشی، اطلاعات پژوهشگران، کتاب‌ها و کتابخانه‌ها، نرم‌افزارها، پایان‌نامه‌ها، نشریات و غیره) با امکان بهره‌برداری و دسترسی کلیه مدارس و مراکز حوزوی؛

۲. تأسیس و بهره‌برداری از کتابخانه‌های جامع و تخصصی حوزه علمیه در موضوعاتی همچون: فقه و اصول و علوم وابسته، علوم قرآن و حدیث، علوم عقلی و ادبیات عربی؛
۳. تقویت، تجهیز و ساماندهی کتابخانه‌های مدارس

علمیه بر اساس نظام رده‌بندی معیار؛

۴. تقویت و تجهیز کلیه مدارس علمیه به نرم‌افزارهای مورد نیاز پژوهشی؛

۵. ایجاد زیرساخت‌های شبکه علمی مدارس در فضای مجازی برای بحث و گفتگوی آزاد طلاب و اساتید؛

۶. تجهیز و فعال‌سازی مراکز مشاوره پژوهشی؛

۷. سامان‌دهی و حمایت از مؤسسات و مراکز پژوهشی و پژوهشگران حوزوی؛

۸. هماهنگی و زمینه‌سازی تأسیس و نمایندگی مؤسسات و مراکز پژوهشی با اولویت‌های فقه، کلام، تفسیر و حدیث؛

۹. برگزاری نمایشگاه سالانه دست‌آوردهای علمی-پژوهشی مؤسسات و مراکز حوزوی با مشارکت نهادهای حوزوی و دانشگاهی؛

۱۰. ایجاد ارتباط مؤثر بین مؤسسات و مراکز پژوهشی حوزه، با هدف هم‌افزایی، همکاری و مشارکت یکدیگر؛

۱۱. تأسیس صندوق حمایت از مراکز و مؤسسات پژوهشی و پژوهشگران به‌منظور حمایت از ایده‌ها و طرح‌های پژوهشی.

ب: فرهنگ سازی پژوهش

۱. گسترش و تقویت برگزاری مهارت‌های پژوهشی لازم، مانند: روش مطالعه، تحقیق، تفکر و غیره در کلیه مدارس علمیه؛

۲. اصلاح الگوی تدریس بر اساس آموزش پژوهش‌محور و ترویج و گسترش آن در تمام سطوح؛

۳. آموزش کلیه اساتید، مسئولان و کارشناسان پژوهش به جدیدترین روش‌های تحقیق و پژوهش؛

۴. تأثیر فعالیت‌های پژوهشی در ارتقا و تشویق استادان؛

۵. تدوین منشور اخلاق پژوهشی و ترویج و اجرای آن در تمام سطوح؛

۶. حمایت از حضور فراگیر پژوهشگران در همایش‌ها و نمایشگاه‌های علمی داخل و خارج از کشور؛
۷. برگزاری جشنواره‌ها و همایش‌های آثار علمی و پژوهشی و پژوهشگران برتر؛
۸. معرفی نظام‌مند و مستمر آخرین یافته‌های مراکز علمی و پژوهشی داخل و خارج از کشور؛
۹. الگوسازی پژوهش‌های گسروهی و تشویق و ترویج آنها؛
۱۰. فعال‌سازی گروه‌های علمی اساتید حوزه علمیه خراسان در رشته‌های اصلی علوم حوزوی از جمله: فقه، اصول، تفسیر و علوم قرآنی، علوم و معارف حدیثی، علوم عقلی و ادبیات عربی؛
۱۱. سامان‌دهی، جهت‌دهی و حمایت از کانون‌های پژوهشی طلاب مدارس علمیه؛
۱۲. تدوین ضوابط و موضوعات کرسی‌های نظریه‌پردازی، نقد، مناظره و آزاداندیشی و فعال‌سازی و حمایت از برگزاری آنها با همکاری و مشارکت نهادها، مؤسسات، مراکز علمی و دانشگاهی؛
۱۳. برگزاری دوره‌های مهارتی مبانی، اصول، اخلاق و روش‌های نقد، مناظره و آزاداندیشی؛
۱۴. ایجاد سامانه اطلاع‌رسانی کرسی‌های نظریه‌پردازی، نقد، مناظره و آزاداندیشی.

ج: منشورات علمی و تخصصی

۱. سیاستگذاری، ساماندهی و حمایت از تولید، نشر و توزیع منشورات علمی و پژوهشی حوزه علمیه؛
۲. همکاری و نظارت پژوهشی در تهیه متون و منابع آموزشی و کمک آموزشی؛
۳. حمایت از انتشار نشریات تخصصی مراکز و مؤسسات آموزشی و پژوهشی وابسته؛
۴. زمینه‌سازی تولید و توسعه نشریات علمی در کلیه مدارس.

د. نیازسنجی پژوهشی

۱. شناسایی مستمر نیازهای پژوهشی در عرصه مأموریت‌های حوزه علمیه خراسان و تدوین اولویات‌ها و ساماندهی پژوهش‌ها؛
۲. توجه جدی به نیازها و اولویت‌های پژوهشی در شاخص‌های ارزیابی تحصیلی و آموزشی به‌منظور استقرار نظام آموزش پژوهش محور؛
۳. جهت‌دهی و هدایت پژوهش‌ها، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های سطح ۳ و ۴، متناسب با نیازهای حوزه‌های علمیه، جامعه، انقلاب و نظام اسلامی.

تبصره ۱. معاونت پژوهش حوزه علمیه خراسان با همکاری سایر معاونت‌ها و با هماهنگی و مشارکت سایر مؤسسات و مراکز حوزوی، برنامه‌های اجرایی پنج ساله خود را به‌صورت سالانه، بر اساس این نظام تدوین کرده

و پس از بررسی در کمیسیون پژوهش و تصویب در شورای عالی حوزه علمیه خراسان اجرا نماید.

تبصره ۲. کمیسیون پژوهش بایستی سازوکار تحقق

این نظام را در قالب آیین نامه ها تدوین و دبیرخانه شورای عالی اجرای آن را از طریق معاونت پژوهش پیگیری نماید.

تبصره ۳. هرگونه اصلاح یا تغییر این نظام در صلاحیت

شورای عالی حوزه علمیه خراسان بوده و کمیسیون

پژوهش می تواند در پایان هر سال پیشنهادات خویش

را در ضمن گزارش سالانه به شورای عالی ارایه نماید.

این سند در یک مقدمه، ۳ فصل و ۳ تبصره در
جلسه چهل و پنجم شورای عالی حوزه علمیه
خراسان در تاریخ ۱۳۹۶/۰۵/۲۵ به تصویب رسید.

حرم مطهر، بلوار شهید شوشتری
انتهای شهید شوشتری ۷
ساختمان شورای عالی حوزه علمیه خراسان
طبقه سوم، دبیرخانه شورای عالی
تلفن: ۰۵۱-۳۲۰۰۸۴۹۷ دورنگار: ۰۵۱-۳۲۰۰۸۲۲۳
کدپستی: ۹۱۵۴۶۵۶۳۸۶ www.shorakh.com

